

PEDAGOG KADRLARNI INNOVATSION FAOLIYATGA TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING INTERAKTIV MEHANIZMLARI

Aziboyev Shuxrat Olimovich

Namangan viloyati pedagogik mahorat markazi direktori

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17829977>

Abstract: Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonini samarali boshqarish uchun interaktiv mexanizmlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonini boshqarishda qo'llaniladigan interaktiv mexanizmlarning nazariy asoslari, tuzilishi va amaliy jihatlari tahlil etiladi. Tadqiqot interaktiv boshqaruv mexanizmlarining an'anaviy boshqaruv yondashuvlaridan farqli jihatlari, ularning o'ziga xos xususiyatlari va pedagogik ta'lim tizimida qo'llanilishi imkoniyatlarini ko'rib chiqadi. Maqolada interaktiv mexanizmlarning asosiy komponentlari, jumladan, ijodiy hamkorlik muhiti yaratish, teskari aloqa tizimlari, raqamli texnologiyalar integratsiyasi, hamkorlikda qaror qabul qilish jarayonlari va professional rivojlanish platformalari tahlil qilinadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, interaktiv mexanizmlar pedagog kadrlarning mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi, professional hamjamiyatlar shakllanishiga yordam beradi va innovatsion g'oyalarning erkin aylanishi uchun qulay muhit yaratadi.

Kalit so'zlar: interaktiv mexanizmlar, pedagog kadrlar, innovatsion faoliyat, boshqaruv tizimlari, professional tayyorlov.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida pedagog kadrlarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini ta'minlash asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. An'anaviy boshqaruv yondashuvlari, ko'pincha, bir tomonlama axborot uzatish, qat'iy nazorat va standartlashtirilgan protseduralar asosida qurilgan bo'lib, ular zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob bera olmaydi. Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlash esa ijodiy yondashuv, mustaqil fikrlash, eksperimentallashuvga tayyorlik va doimiy professional o'sishni talab etadi. Shu sababli, interaktiv mexanizmlardan foydalangan holda boshqaruv tizimini shakllantirishga ehtiyoj tug'iladi. Interaktiv mexanizmlar deganda biz ikki yoki undan ortiq sub'ektlar o'rtasidagi o'zaro faol ta'sir asosida amalga oshiriladigan boshqaruv jarayonlarini tushunamiz. Bunday mexanizmlar pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida nafaqat bilim uzatish, balki bilimlarni birgalikda yaratish, amaliy tajriba almashinuvi va professional hamjamiyatlar shakllantirishiga yordam beradi. Interaktiv yondashuvning asosiy g'oyasi shundan iboratki, har bir ishtirokchi boshqaruv jarayonida faol sub'ekt sifatida qatnashadi va jarayonga o'z hissasini qo'shadi. Interaktiv boshqaruv mexanizmlarining nazariy asoslari bir nechta zamonaviy pedagogik va boshqaruv konsepsiyalarida o'z ifodasini topgan. Konstruktivistik yondashuv shuni ta'kidlaydiki, bilim va professional kompetentsiyalar faol amaliy faoliyat jarayonida, muammoli vaziyatlarni yechish va hamkorlikda ishlash orqali shakllanadi. Bu yondashuv passiv bilim qabul qilish o'rniga, pedagog kadrlarning o'z ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlashni talab qiladi.¹

Tashkiliy rivojlanish nazariyasi interaktiv mexanizmlarning muhim nazariy manbayi bo'lib, u tashkilotlarni o'rganuvchi tizimlar sifatida qarab chiqadi. Bu nuqtai nazardan, pedagog

¹ Muyassar D. ILM-FANNI INNOVATSION RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA STRATEGIK YONDASHUVLAR //Научный информационный бюллетень. – 2025. – Т. 7. – №. 1. – С. 174-179.

kadrlarni tayyorlaydigan muassasalar doimiy o'zgaruvchan muhitda faoliyat yuritadigan va o'z tajribasidan dars olish qobiliyatiga ega bo'lgan murakkab ijtimoiy tizimlardir. Interaktiv mexanizmlar aynan bunday tizimlarning moslashuvchanligini ta'minlaydi, chunki ular tashkilot ichidagi axborot almashinuvi va hamkorlikni kuchaytiradi. Zamonaviy kommunikatsiya nazariyalari esa interaktiv mexanizmlarning yana bir muhim tomonini yoritadi. Samarali kommunikatsiya faqat axborot uzatishdan iborat emas, balki ma'no yaratishning birgalikdagi jarayoni hisoblanadi. Pedagog kadrlarni tayyorlashda interaktiv mexanizmlar o'qituvchilar, professor-o'qituvchilar, ta'lim muassasalari rahbarlari va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasida ochiq va ko'p qirrali muloqotni ta'minlaydi. Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarishda qo'llaniladigan interaktiv mexanizmlar bir necha o'zaro bog'liq komponentlarni o'z ichiga oladi. Birinchi navbatda, aloqa va muloqot platformalari muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida yaratilgan platformalar pedagog kadrlar o'rtasida doimiy professional muloqotni ta'minlaydi, tajriba almashinuviga yordam beradi va innovatsion g'oyalarning tarqalishini tezlashtiradi. Bunday platformalar nafaqat rasmiy, balki norasmiy kommunikatsiya kanallarini ham o'z ichiga olishi kerak, chunki ko'pincha eng qimmatli g'oyalar erkin muloqot jarayonida tug'iladi.²

Ikkinchi muhim komponent teskari aloqa tizimlaridir. Interaktiv boshqaruvning asosiy prinsiplaridan biri shundaki, boshqaruv ta'siri bir tomonlama emas, balki doimiy teskari aloqa asosida amalga oshiriladi. Pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida teskari aloqa turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin: o'quv dasturlari va o'qitish metodlari haqida talabalarning fikri, hamkasblarning baholashlari, dars jarayonlarining video-tahlillari, refleksiv sessiyalar va professional muhokamalar. Teskari aloqa tizimlari nafaqat muammolarni aniqlashga, balki samarali amaliyotlarni tarqatishga ham xizmat qiladi.

Uchinchi komponent hamkorlikda qaror qabul qilish mexanizmlaridir. Interaktiv yondashuv pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonining barcha bosqichlarida turli ishtirokchilarning fikrini hisobga olishni nazarda tutadi. Bu o'quv dasturlarini ishlab chiqish, tayyorlov metodologiyasini tanlash, sifat baholash mezonlarini aniqlash va boshqa muhim masalalar bo'yicha qarorlar qabul qilishda jamoa jarayonlarini qo'llashni anglatadi. Bunday yondashuv nafaqat qarorlarning sifatini oshiradi, balki ishtirokchilarning mas'uliyat hissini ham mustahkamlaydi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar interaktiv mexanizmlarning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Onlayn platformalar, masofaviy muloqot vositalari, hamkorlikda ishlash uchun bulutli texnologiyalar, ta'limni boshqarish tizimlari va boshqa raqamli vositalar pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida interaktivlikni ta'minlashning kuchli vositalari hisoblanadi. Bu texnologiyalar jug'rofiy cheklovlarni bartaraf etadi, turli hududlarda joylashgan pedagog kadrlar o'rtasida hamkorlikni osonlashtiradi va axborot almashinuvi tezligini oshiradi.³

Interaktiv mexanizmlarni pedagog kadrlarni tayyorlash jarayoniga muvaffaqiyatli joriy etish bir qator tashkiliy-pedagogik shartlarni bajarilishini talab qiladi. Birinchidan, ochiqlik va

² Oybek o'g'li Q. A. INTERAKTIV O'QITISH: TA'LIMDA MODERNIZATSIYAGA QADAM //THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN INSTITUTE OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES DEPARTMENT OF UZBEK AND FOREIGN LANGUAGES ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY. – C. 448.

³ Shoxmardonovna T. R. ZAMONAVIY O'QITISH METODLARINI AMALIYOTGA JORIY ETISHDA SUN'IIY INTELLEKTNING AHAMIYATI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR. – 2025. – T. 1. – №. 9. – C. 643-646.

shaffoflik madaniyati shakllantirilishi zarur. Bu ma'lumotlarga erkin kirish, qaror qabul qilish jarayonlarining shaffofligi va turli nuqtai nazarlarni erkin ifoda etish imkoniyatini anglatadi. Ochiq muhit innovatsiyalarni rag'batlantiradi va professional hamjamiyatlar rivojlanishiga yordam beradi.⁴

Ikkinchidan, ishtirokchilarning faol qatnashishi va o'zaro hurmat tamoyillari ta'minlanishi kerak. Interaktiv mexanizmlar barcha ishtirokchilarning ovozini eshitish va ularning hissasini qadrlash asosida ishlaydi. Bu nafaqat tajribali professor-o'qituvchilar, balki yosh mutaxassislar va hatto talabalarining fikrini ham hisobga olishni anglatadi.

Uchinchidan, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish tizimlari joriy etilishi muhim. Pedagog kadrlar innovatsion yondashuvlarni sinab ko'rishlari, eksperimentlar o'tkazishlari va yangi g'oyalarni ilgari surishlari uchun ularning harakatlari e'tirof etilishi va qo'llab-quvvatlanishi kerak. Bu moddiy rag'batlantirish, professional e'tirof, ilmiy-amaliy konferensiyalarda ishtirok etish imkoniyatlari va boshqa stimullovchi mexanizmlar orqali amalga oshirilishi mumkin.

To'rtinchidan, doimiy professional rivojlanish uchun vaqt va resurslar ajratilishi zarur. Interaktiv mexanizmlar pedagog kadrlardan doimiy o'rganish, refleksiya va hamkorlikda ishlashni talab qiladi. Bu esa qo'shimcha vaqt va kuch sarflashni anglatadi. Shuning uchun muassasalar o'z xodimlariga professional rivojlanish uchun zarur bo'lgan resurslarni ta'minlashi kerak.

Xulosa. Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarishda interaktiv mexanizmlar zamonaviy ta'limning muhim talablariga javob beradigan samarali yondashuv hisoblanadi. Ushbu mexanizmlar an'anaviy bir tomonlama boshqaruv modellaridan farqli o'laroq, barcha ishtirokchilarning faol sub'ekt sifatida qatnashishini ta'minlaydi, professional hamjamiyatlar shakllanishiga yordam beradi va innovatsion g'oyalarning erkin tarqalishi uchun qulay muhit yaratadi. Interaktiv mexanizmlar nafaqat pedagog kadrlarning professional kompetentsiyalarini rivojlantirishga, balki ularning mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash va hamkorlikda ishlash qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi interaktiv mexanizmlarning imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda, jug'rofiy va vaqt chegaralarini yo'qotmoqda va pedagog kadrlar o'rtasida keng miqyosli hamkorlikni ta'minlamoqda. Biroq, texnologik vositalar o'zi o'zidan yetarli emas, ularning samaradorligi ochiqlik, o'zaro hurmat, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va doimiy professional rivojlanishga yo'naltirilgan tashkiliy madaniyat bilan birga bo'lgandagina ta'minlanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Muyassar D. ILM-FANNI INNOVATSION RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA STRATEGIK YONDASHUVLAR //Научный информационный бюллетень. – 2025. – Т. 7. – №. 1. – С. 174-179.
2. Oybek o'g'li Q. A. INTERAKTIV O'QITISH: TA'LIMDA MODERNIZATSIYAGA QADAM //THE MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATIONS OF THE REPUBLIC OF

⁴ Menglibek o'g'li E. U. et al. INTERAKTIV MUAMMOLI O'QITISHNING RAQAMLI KUZATUV ASOSIDA SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – Т. 55. – №. 1. – С. 124-128.

UZBEKISTAN INSTITUTE OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES DEPARTMENT OF UZBEK AND FOREIGN LANGUAGES ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY. – C. 448.

3. Shoxmardonovna T. R. ZAMONAVIY O 'QITISH METODLARINI AMALIYOTGA JORIY ETISHDA SUN'IY INTELLEKTNING AHAMIYATI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILiy TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR. – 2025. – T. 1. – №. 9. – C. 643-646.

4. Menglibek o'g'li E. U. et al. INTERAKTIV MUAMMOLI O 'QITISHNING RAQAMLI KUZATUV ASOSIDA SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – T. 55. – №. 1. – C. 124-128.